

ХАЛҚ СҮЗИ

1991 йил 1 январдан чиқа бошлаган ● www.xs.uz ● E-mail: Info@xs.uz ● 2019 йил 9 октябрь, № 209 (7439)

Чоршанба

Сайтимизга ўтиш учун QR-кодини телефонинг орқали сканер килинг.

Ўзбекистон —
келажаги
буюк
давлат

ЎЗБЕКИСТОН ПРЕЗИДЕНТИНИНГ МДҲ САММИТИДА ИШТИРОКИГА ДОИР

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев 2019 йил 10-11 октябрь кунлари Ашхобод шаҳрида бўлиб ўтадиган Мустақил давлатлар Ҳамдўстлиги давлат раҳбарлари кенгашининг навбатдаги мажлисида иштирок этади.

Мажлисда Ҳамдўстлик доирасида кўп томонлама хамкорликни ривоҷлантириш ва мустаҳкамлашга қаралтиган комплекс масалаларни муҳокама қилиш, шунингдеги, томонларни қизиқтирган ҳалкаро муаммолар юзасидан фикр алмасдан режалаштирилган.

Саммит якунда бир катор ҳужжатлар, жумладан, 2020 йилда МДҲда раисликнинг Ўзбекистон Республикасига ўтиши тўғрисидаги қарор, Стратегик иқтисодий хамкорлик тўғрисида декларация, 1941 — 1945 йилларда Улуғ Ватан урушида қозонилган Фалабанинг 75 йилинги муносабати билан МДҲга азъо давлатлар раҳбарларининг Ҳамдўстлик мамлакатлари ҳалклари ва ҳалкаро ҳамжамиятга мурожати, 2020 — 2022 йилларда терроризм, экстремизм ва зўравонликнинг бошча қўринишларида қарши курашиб бўйича хамкорлик дастурини қабул қилиш кўзда тутилган.

Шунингдек, Ўзбекистон Президенти МДҲ саммитидаги иштироки доирасида Ашхобода катор давлатлар раҳбарлари билан иккى томонлама учрашувлар ўтказади.

1. Кўйидагилар:

а) **Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривоҷлантириш концепцияси** (кейинги ўринларда — Концепция) 1-иловага мувофиқ тасдиқлансан ва унда кўйидагилар назарда тутилсан;

б) олий таълим соҳасида **давлат-хусусий шерпиклини** ривоҷлантириш, ҳудудларда давлат ва надавлат олий таълим муассасалари фаoliyati ташкил этиш асосида **олий таълим билан камров даражасини 50 фоиздан ошириш**, соҳада соглион ракобат мухитини яратиш;

в) Ўзбекистон Миллий университети ва Самарқанд давлат университетини мамлакатимиз олий таълим муассасаларининг **флагмания** айлантириш;

г) республикадаги камидаги 10 та олий таълим муассасасини ҳалқаро эътироф этилган ташкилотлар (Quacquarelli Symonds World University Rankings, Times Higher Education ёки Academic Ranking of World

Ўзбекистон Республикаси Президентининг
ФАРМОНИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ТАЪЛИМ ТИЗИМИНИ 2030 ЙИЛГАЧА РИВОЖЛАНТИРИШ КОНЦЕПЦИЯСИНИ ТАСДИҚЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикасида олий таълимни тизимили ислоҳ қилишнинг устувор йўналишларини белгилаш, замонавий билим юксак маънавий-ахлоқий фазилатларга эга, мустақил фикрлайдиган юқори малакали кадрлар тайёрлаш жараёнини сифат жиҳатидан янги босқичга кўтариши, олий таълимни модернизация қилиш, илгор таълим технологияларига асосланган ҳолда ижтимои соҳа ва иқтисодиёт тармоқларини ривоҷлантириш максадида:

1. Кўйидагилар:

а) **Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривоҷлантириш концепцияси** (кейинги ўринларда — Концепция) 1-иловага мувофиқ тасдиқлансан ва унда кўйидагилар назарда тутилсан;

б) олий таълим соҳасида **давлат-хусусий шерпиклини** ривоҷлантириш, ҳудудларда давлат ва надавлат олий таълим муассасалари фаoliyati ташкил этиш асосида **олий таълим билан камров даражасини 50 фоиздан ошириш**, соҳада соглион ракобат мухитини яратиш;

в) Ўзбекистон Миллий университети ва Самарқанд давлат университетини мамлакатимиз олий таълим муассасаларининг **флагмания** айлантириш;

г) республикадаги камидаги 10 та олий таълим муассасасини ҳалқаро эътироф этилган ташкилотлар (Quacquarelli Symonds World University Rankings, Times Higher Education ёки Academic Ranking of World

Universities) рейтингининг биринчи 1 000 та ўриндаги олий таълим муассасалари рўйхатига, шу жумладан, Ўзбекистон Миллий университети ва Самарқанд давлат университетини биринчи 500 та ўриндаги олий таълим муассасалари рўйхатига киритиш;

олиый таълим муассасаларида ўкув жараёнини босқичма-босқич кредит-модуль тизимига ўтказиш;

ҳалкаро тажриблардан келиб чиқиб, олий таълимнинг илгор стандартларини жорий этиш, жумладан, ўкув дастурларидан назарий билим олишига йўналтирилган таълимдан **амалий қўнікмаларни шакллантиришга** йўналтирилган таълим тизимига босқичма-босқич ўтиш;

олиый таълим мазмунини **сифат жиҳатидан янги босқичга** кўтариши, ижтимои соҳа ва иқтисодиёт тармоқларининг барқарор ривоҷланшига муносиб хисса қўшадиган, меҳнат бозорида ўз ўрнини топа оладиган **юқори малакали кадрлар тайёрлаш тизими** йўлга кўшиш;

олиый таълим мазмунини **сифат жиҳатидан янги босқичга** кўтариши, ижтимои соҳа ва иқтисодиёт тармоқларининг барқарор ривоҷланшига муносиб хисса қўшадиган, меҳнат бозорида ўз ўрнини топа оладиган **юқори малакали кадрлар тайёрлаш тизими** йўлга кўшиш;

олиый таълим мазмунини **сифат жиҳатидан янги босқичга** кўтариши, ижтимои соҳа ва иқтисодиёт тармоқларининг барқарор ривоҷланшига муносиб хисса қўшадиган, меҳнат бозорида ўз ўрнини топа оладиган **юқори малакали кадрлар тайёрлаш тизими** йўлга кўшиш;

олиый таълим мазмунини **сифат жиҳатидан янги босқичга** кўтариши, ижтимои соҳа ва иқтисодиёт тармоқларининг барқарор ривоҷланшига муносиб хисса қўшадиган, меҳнат бозорида ўз ўрнини топа оладиган **юқори малакали кадрлар тайёрлаш тизими** йўлга кўшиш;

олиый таълим мазмунини **сифат жиҳатидан янги босқичга** кўтариши, ижтимои соҳа ва иқтисодиёт тармоқларининг барқарор ривоҷланшига муносиб хисса қўшадиган, меҳнат бозорида ўз ўрнини топа оладиган **юқори малакали кадрлар тайёрлаш тизими** йўлга кўшиш;

олиый таълим мазмунини **сифат жиҳатидан янги босқичга** кўтариши, ижтимои соҳа ва иқтисодиёт тармоқларининг барқарор ривоҷланшига муносиб хисса қўшадиган, меҳнат бозорида ўз ўрнини топа оладиган **юқори малакали кадрлар тайёрлаш тизими** йўлга кўшиш;

олиый таълим мазмунини **сифат жиҳатидан янги босқичга** кўтариши, ижтимои соҳа ва иқтисодиёт тармоқларининг барқарор ривоҷланшига муносиб хисса қўшадиган, меҳнат бозорида ўз ўрнини топа оладиган **юқори малакали кадрлар тайёрлаш тизими** йўлга кўшиш;

олиый таълим мазмунини **сифат жиҳатидан янги босқичга** кўтариши, ижтимои соҳа ва иқтисодиёт тармоқларининг барқарор ривоҷланшига муносиб хисса қўшадиган, меҳнат бозорида ўз ўрнини топа оладиган **юқори малакали кадрлар тайёрлаш тизими** йўлга кўшиш;

олиый таълим мазмунини **сифат жиҳатидан янги босқичга** кўтариши, ижтимои соҳа ва иқтисодиёт тармоқларининг барқарор ривоҷланшига муносиб хисса қўшадиган, меҳнат бозорида ўз ўрнини топа оладиган **юқори малакали кадрлар тайёрлаш тизими** йўлга кўшиш;

олиый таълим мазмунини **сифат жиҳатидан янги босқичга** кўтариши, ижтимои соҳа ва иқтисодиёт тармоқларининг барқарор ривоҷланшига муносиб хисса қўшадиган, меҳнат бозорида ўз ўрнини топа оладиган **юқори малакали кадрлар тайёрлаш тизими** йўлга кўшиш;

олиый таълим мазмунини **сифат жиҳатидан янги босқичга** кўтариши, ижтимои соҳа ва иқтисодиёт тармоқларининг барқарор ривоҷланшига муносиб хисса қўшадиган, меҳнат бозорида ўз ўрнини топа оладиган **юқори малакали кадрлар тайёрлаш тизими** йўлга кўшиш;

олиый таълим мазмунини **сифат жиҳатидан янги босқичга** кўтариши, ижтимои соҳа ва иқтисодиёт тармоқларининг барқарор ривоҷланшига муносиб хисса қўшадиган, меҳнат бозорида ўз ўрнини топа оладиган **юқори малакали кадрлар тайёрлаш тизими** йўлга кўшиш;

олиый таълим мазмунини **сифат жиҳатидан янги босқичга** кўтариши, ижтимои соҳа ва иқтисодиёт тармоқларининг барқарор ривоҷланшига муносиб хисса қўшадиган, меҳнат бозорида ўз ўрнини топа оладиган **юқори малакали кадрлар тайёрлаш тизими** йўлга кўшиш;

олиый таълим мазмунини **сифат жиҳатидан янги босқичга** кўтариши, ижтимои соҳа ва иқтисодиёт тармоқларининг барқарор ривоҷланшига муносиб хисса қўшадиган, меҳнат бозорида ўз ўрнини топа оладиган **юқори малакали кадрлар тайёрлаш тизими** йўлга кўшиш;

олиый таълим мазмунини **сифат жиҳатидан янги босқичга** кўтариши, ижтимои соҳа ва иқтисодиёт тармоқларининг барқарор ривоҷланшига муносиб хисса қўшадиган, меҳнат бозорида ўз ўрнини топа оладиган **юқори малакали кадрлар тайёрлаш тизими** йўлга кўшиш;

олиый таълим мазмунини **сифат жиҳатидан янги босқичга** кўтариши, ижтимои соҳа ва иқтисодиёт тармоқларининг барқарор ривоҷланшига муносиб хисса қўшадиган, меҳнат бозорида ўз ўрнини топа оладиган **юқори малакали кадрлар тайёрлаш тизими** йўлга кўшиш;

олиый таълим мазмунини **сифат жиҳатидан янги босқичга** кўтариши, ижтимои соҳа ва иқтисодиёт тармоқларининг барқарор ривоҷланшига муносиб хисса қўшадиган, меҳнат бозорида ўз ўрнини топа оладиган **юқори малакали кадрлар тайёрлаш тизими** йўлга кўшиш;

олиый таълим мазмунини **сифат жиҳатидан янги босқичга** кўтариши, ижтимои соҳа ва иқтисодиёт тармоқларининг барқарор ривоҷланшига муносиб хисса қўшадиган, меҳнат бозорида ўз ўрнини топа оладиган **юқори малакали кадрлар тайёрлаш тизими** йўлга кўшиш;

олиый таълим мазмунини **сифат жиҳатидан янги босқичга** кўтариши, ижтимои соҳа ва иқтисодиёт тармоқларининг барқарор ривоҷланшига муносиб хисса қўшадиган, меҳнат бозорида ўз ўрнини топа оладиган **юқори малакали кадрлар тайёрлаш тизими** йўлга кўшиш;

олиый таълим мазмунини **сифат жиҳатидан янги босқичга** кўтариши, ижтимои соҳа ва иқтисодиёт тармоқларининг барқарор ривоҷланшига муносиб хисса қўшадиган, меҳнат бозорида ўз ўрнини топа оладиган **юқори малакали кадрлар тайёрлаш тизими** йўлга кўшиш;

олиый таълим мазмунини **сифат жиҳатидан янги босқичга** кўтариши, ижтимои соҳа ва иқтисодиёт тармоқларининг барқарор ривоҷланшига муносиб хисса қўшадиган, меҳнат бозорида ўз ўрнини топа оладиган **юқори малакали кадрлар тайёрлаш тизими** йўлга кўшиш;

олиый таълим мазмунини **сифат жиҳатидан янги босқичга** кўтариши, ижтимои соҳа ва иқтисодиёт тармоқларининг барқарор ривоҷланшига муносиб хисса қўшадиган, меҳнат бозорида ўз ўрнини топа оладиган **юқори малакали кадрлар тайёрлаш тизими** йўлга кўшиш;

олиый таълим мазмунини **сифат жиҳатидан янги босқичга** кўтариши, ижтимои соҳа ва иқтисодиёт тармоқларининг барқарор ривоҷланшига муносиб хисса қўшадиган, меҳнат бозорида ўз ўрнини топа оладиган **юқори малакали кадрлар тайёрлаш тизими** йўлга кўшиш;

олиый таълим мазмунини **сифат жиҳатидан янги босқичга** кўтариши, ижтимои соҳа ва иқтисодиёт тармоқларининг барқарор ривоҷланшига муносиб хисса қўшадиган, меҳнат бозорида ўз ўрнини топа оладиган **юқори малакали кадрлар тайёрлаш тизими** йўлга кўшиш;

олиый таълим мазмунини **сифат жиҳатидан янги босқичга** кўтариши, ижтимои соҳа ва иқтисодиёт тармоқларининг барқарор ривоҷланшига муносиб хисса қўшадиган, меҳнат бозорида ўз ўрнини топа оладиган

ПАРЛАМЕНТ ҲАЁТИ

ФРАКЦИЯЛАРДА ҚАНДАЙ ТАКЛИФЛАР ИЛГАРИ СУРИЛДИ?

Сиёсий партияларнинг Олий Мажлис Қонунчилик палатасидаги фракциялари йигилишлари бўлиб ўтди. Уларда Ўзбекистон Фермер, дехқон хўжаликлари ва томорқа ер эгалари кенгашининг Раёсати томонидан мамлакат парламентига фалла етиширувчи фермер хўжаликларининг молиявий барқарорлигини таъминлаш юзасидан мурожаатномаси, шунингдек, бир қатор қонун лойиҳалари кўриб чиқилди.

Тадбиркорлар ва ишиб-пармонлар ҳаракати — Ўзбекистон Либерал-демократик партияси фракцияси аъзолари муроҷаатномада қайд этилган масалалар, хусусан, фермер хўжаликларининг хосилдорлигини ҳамда фалла етишириш хажмини кўпайтириш, фермерлар ва дехқон хўжаликларининг манбаатдорлигини ошириш, донни қайта ишлаш корхоналарida ва савдо ташкилотларida сунистъемол килиш ҳолатларига барҳам берисиз юзасидан аниқ чоратадбирлар ишлаб чиқилиши лозимигини қайд этилди.

Шу билан бирга, депутатлар “Ўзбекистон Республикаси Солик кодексининг 211-моддасига ўзгартиш киритиш тўғрисида”ги қонун лойиҳасини кўриб чиқдилар. Конунчилик ташаббуси хукук асосида тайёрланган ушбу лойиҳа исъемол бозорининг барқарорлигини таъминлаша, маҳалий ишлаб чиқарувчиларнинг рақобатдошлигини ошириш учун шарт-шароитларни яратиш, шунингдек, қўшилган қўймат солигининг узлуксиз “занжир”ни шакллантиришни на-зарда тулади.

Ўзбекистон “Миллий тик-ланиш” демократик партияси фракцияси йигилишида ҳам

кизғин тарзда ўтди.

Ўзбекистон Фермер, дехқон

хўжаликлари ва томорқа ер

эгалари кенгашининг Раёсати

муроҷаатномасидан келиб чи-

киб, депутатлар иштирокидаги

иши гурух ўйларда ўрганиши-

лар олиб борди.

Ўрганишлар давомида жой-

ларда дон корхоналарida

ун

маҳсулотларини ишлаб чиқи-
ва сотишида бозор икти-
содиёт механизмлари йўлга
кўйилмагани мальум бўлди.
Бундай омиллар фермер хўжаликлари
билин хисоб-китоб ишлари вак-
тида амалга оширилмаган. Бу
каби омиллар худуддаги учра-
шувларда ҳам аниқланди.

Шундан келиб чиқиб, фракция аъзолари хойлардаги ушбу вазиятга ўз муносабатини билдири. Депутатларнинг қайд этишини, ахолини ижтимоий химоя килиш мақсадида давлат томонидан ун ва ном маҳсулотлари арzon нарҳда етказиб берилиши белгиланган бўлса-да, ижтимоий химояланган аҳоли қатламига ҳар доим ҳам ун маҳсулотлari ўз вақтида етказиб берилмаяти. Бу каби омиллар партия электорати манбаатдорлari газidir.

Шунингдек, йигилишида Ўзбекистон Республикасининг “Био-логик хилмалик тўғрисида-
ги Конвенциясининг биохавф-
сизлик бўйича Картахен про-
токолига (Монреаль, 2000 йил
29 январ) кўшилиш тўғрисида”
ги қонуни лойиҳаси кизгин
муҳокама этилди.

**Ўзбекистон Ҳалқ демокра-
тик партияси фракцияси** йи-
гилишида кун тартибидаги ма-
сала юзасидан ўз фикр-муло-
ҳазаларни билдириб, соҳада ривожланган давлатларнинг ижобий тажрибасини ҳар то-
монларда таҳлил киглан холда, мамлакатимизда фалла ҳарид нарҳини белгилаш амалети-
дан босқичма-босқич воз ке-
чиб, бозорда шаклланган талаб
ва тақлиф асосида эркин нарх-
ларда сотиш тизимини шакл-
лантириш зарурлигини тақид-
лаши.

**Ўзбекистон Ҳалқ демокра-
тик партияси фракцияси** йи-
гилишида кун тартибидаги ма-
сала юзасидан фермер хўжали-
кларини иқтиносий жиҳатдан
кўйлаб-куватлаш ва фалла ма-
хсулотлari етиширишнинг са-
марадорлигини ошириш та-
кифида маълумот берилди.

Таъкиданганидек, депутат-
ларнинг аҳоли, фермерлар ва

соҳада оид мутахассислар

билин ўтказган учрашувларida

мазкур масаласи билан боғлиг

бир қатор мумонлар

кўтарилган.

Ўрганишлар давомида жой-

ларда дон корхоналарida

ун

маҳсулотларini

иҳоматидаги

аҳамияти

мавзудидаги иккни кунлик се-
минари бўлиб ўтди.

Форумнинг иккинчи куни комиссия

иҳоматидаги

аҳамияти

мавзудидаги иккни кунлик се-
минари бўлиб ўтди.

Анжуман янли мажлисида ИХТ

Инсон хукуклири

иҳоматидаги

аҳамияти

мавзудидаги иккни кунлик се-
минари бўлиб ўтди.

Форумнинг иккинчи куни комиссия

иҳоматидаги

аҳамияти

мавзудидаги иккни кунлик се-
минари бўлиб ўтди.

Мажлисида 6-семинари якунлари-
га бағищланган брифинг ҳам ташкил

еттиди. Унда Тошкентда бўлиб ўтган

халқaro анонс мажлисида якунлari

юзасидан оммий аҳборот воситалари вакилла-

рига батасиси аҳборот берилди.

Жами 150 вакил қатнашган йиллик

семинаринг янли мажлисида халқaro

взимий мутахассислар мавзузлари

тинглайди.

Иштирокчilar Ўзбекистон

Президенти Шавкат Мирзиёевнинг БМТ

Бош Ассамблеяси 72-сессиясида

ил гарни

Ўзбекистон

Президенти Шавкат Мирзиёевнинг БМТ

Бош Ассамблеяси 72-сессиясида

ил гарни

Ўзбекистон

Президенти Шавкат Мирзиёевнинг БМТ

Бош Ассамблеяси 72-сессиясида

ил гарни

Ўзбекистон

Президенти Шавкат Мирзиёевнинг БМТ

Бош Ассамблеяси 72-сессиясида

ил гарни

Ўзбекистон

Президенти Шавкат Мирзиёевнинг БМТ

Бош Ассамблеяси 72-сессиясида

ил гарни

Ўзбекистон

Президенти Шавкат Мирзиёевнинг БМТ

Бош Ассамблеяси 72-сессиясида

ил гарни

Ўзбекистон

Президенти Шавкат Мирзиёевнинг БМТ

Бош Ассамблеяси 72-сессиясида

ил гарни

Ўзбекистон

Президенти Шавкат Мирзиёевнинг БМТ

Бош Ассамблеяси 72-сессиясида

ил гарни

Ўзбекистон

Президенти Шавкат Мирзиёевнинг БМТ

Бош Ассамблеяси 72-сессиясида

ил гарни

Ўзбекистон

Президенти Шавкат Мирзиёевнинг БМТ

Бош Ассамблеяси 72-сессиясида

ил гарни

Ўзбекистон

Президенти Шавкат Мирзиёевнинг БМТ

Бош Ассамблеяси 72-сессиясида

ил гарни

Ўзбекистон

Президенти Шавкат Мирзиёевнинг БМТ

Бош Ассамблеяси 72-сессиясида

ил гарни

Ўзбекистон

Президенти Шавкат Мирзиёевнинг БМТ

Бош Ассамблеяси 72-сессиясида

ил гарни

Ўзбекистон

Президенти Шавкат Мирзиёевнинг БМТ

Бош Ассамблеяси 72-сессиясида

ил гарни

Ўзбекистон

Президенти Шавкат Мирзиёевнинг БМТ

Бош Ассамблеяси 72-сессиясида

ил гарни

Ўзбекистон

Президенти Шавкат Мирзиёевнинг БМТ

Бош Ассамблеяси 72-сессиясида

ил гарни

Ўзбекистон

Президенти Шавкат Мирзиёевнинг БМТ

Бош Ассамблеяси 72-сессиясида

ил гарни

Ўзбекистон

Президенти Шавкат Мирзиёевнинг БМТ

Бош Ассамблеяси 72-сессиясида</p

Мушоҳада

Бугун смартфонлар ҳәётимизга шу даражада чукур кириб келдики, уларсиз күрілмалар орқали интернетта кирамиз, ижтимоий тармоқлардан фойдаланамиз, суратта тушамиз, видеога оламиз, үйн үйнаймиз... Таникли сұз устаси Аваз Охун ярим ҳазыл, ярим чин маңында айттандык, "телефонимиз әйніміздә бўлмас, ҳудди бир ўзимиз юргандек ҳис киладиган" бўлиб қолдик. Бирор бугун бундай воситалар одамларни реал ҳәётдан узуб кўяётгани ҳам бор гап. Овунчомизга айланган бу матоҳ одамларни тобора виртуал оламга қараш килипти, кўчиплик унга берилб кетиб, баззан ўзининг ижтимоий вазифаларини ҳам унтиб кўймокда. Ёшпар тугул бугун катталар ҳам бундай "овунчок"ларнинг асирига айланаб қолаётганига нима дейсиз?!

Кўриш қобилиятини пасайтиради

2016 йилда германиялик бир гурӯх олимлар компютер, планшет, смартфонлардан фойдаланиши инсоннинг кайси тана аъзосига кўпроқ зарар етказилии юзасидан тадқикот ўтказишди. Бунинг учун ихтиёрий равиша эллик киши ҳад жилинади. Уларнинг ярмига белгиланган вақт давомида компютер, смартфонлар, турли гаджетлардан фойдаланиши, колгандарга эса шунчаки китоб ўкиш буорилади. Тажрибадан маълум бўлдики, компютер ва смартфонлар бошқа тана аъзоларига қараганда кўзга кўпроқ таъсир кўрсатади. Колаверса, бундай техника воситалар кўзга китоб ўкинган нисбатан кўпроқ зарар етказилии ҳам аниклайди.

— Коидага кўра, смартфон ёки компютерлардан фойдаланаётгандан ҳар ярим соатда хонадаги дезерзарни очиб, бир муддат узок масофа қараш талаб этилади, — дейди Республика кўзаскалларни клиник шифоноси биш шифокори Отабек Икромов. — Максад — кузни факат яқин масофаға қараш талаб этилади. Аслида оларни оғизларни сиз келиб чиқишининг асосий сабабига айланмайди.

АКШнинг Юта университети олимлари автомобил бошқараётгандан телефондан фойдаланши хайдовичин қай даражада чалғитиши юзасидан тадқикот ўтказди. Инда йигрма ўшгача бўлган хайдовичилар қатнашиди. Тадқикот мобил алоқа воситасидан фойдаланган ҳолда, автомобиль бошқарган ёшларда қарор қабул қилиш тезлиги ачка сустлашганини кўрсатди. Ҳатто, мобил телефон тутқичи — "handsfree"дан фойдаланши ҳам кутилган натижани бермади. Олимларнинг фикрича, гап телефонни кўлга олиб ёки олмай гаплашишида эмас, балки ҳайдовичи дикқатининг икки нарсага чалғишида. Диккатни кўпроқ телефонга қаратиш эса йўл-транспорт ходисаси юзага келишига олиб келади.

Кўчайдайдо юрганимизда ўзимиз ҳам телефон титклиб, йўлнинг қатнов кисмими кесиб ўтдиган одамларга кўзимиз тез-тез тушади. Афуски, бир лаҳзалик эътиборсизлик ҳам йўл-транспорт ходисасининг юзага келишига сабаб бўлиши мумкинлиги хеч гап эмас.

Ўйиндан ўт чиқмасин

Бугун глобаллашув ва техника асрида турли йўллар билан ўзга халқларнинг турмуш тарзига кириб бориш, уларнинг ижтимоий ва маърифий ҳәётига аралашиш, кишилар онгини аёвсиз "захарлар" авж олмоқда. Ана шундай воситалардан бирни компютерга ва телефон ўйинларидир. Улар ораси-

да қотиллик, ўғрилик, зўравонлик асосига курйлан "Counter-Strike", "GTA" каби жангари ўйинларнинг борлиги эзгу ниятига кишини ташвишига солмай кўймайди.

Техника, интернет шу даражада ривожландик, энди интернет кафеларга бориши ҳам у қадар эҳтиёж туғимяпти. Болалар интернет орқали турли жангари ўйинларни смартфонларига

“ Ота-оналар, энг аввало, ўзлари шахсий намуна кўрсатишлари, китоб ўқишлари, фарзандларини ҳам мутолаага қизиқтира олишлари керак эмасми?! "Қуш уясида кўрганини қиласи" деганларидек, смартфондан бўшамаётгандан ота-онани кўрган фарзанд ҳам улардан ўрнак олиб, китобни эмас, смартфонни ўзларига "дўст" тутишмоқда.

Юнайтед олмокда. Хохласа ёлғиз, хохласа гурух бўлиб ўйнашти. Бугун бундай ўйинларни завқ билан ўйнайтган бола аста-секин ёнг даҳшатли хиноятларни ҳам оидий ҳордек қабул қилишга кўнидади. Оқибатда бола урушқоқ, ҳамма нарсанси ақи билан эмас, күб билан ҳал қилиши урина бошлидай. Ўйинлар талабидан келиб чиқиб, бола ўйнадиги одамларни хотиржам отиб ташлаиди. Хохласа, банкин ўмарди, машинани олиб қочади. Ўйин шарти нимани бурса, ўшани кулюк кокмак бажаради. Бу охир-оқибат техникини одам эмас, техника одамни бошқариш имкониятини юзага келитиради.

Илийнин университети (АҚШ) олимлари компютер ва телефон ўйинлари виртуал қаҳрамонларининг характеристири ҳаётда одамлар феъл-авторига кай даражада таъсир этишини ўрганиш мақсадидан тадқикот ўтказишиди. Иккиси юз қўйнили талаба жал килинган тажрибадан сўнг олимлар беш дақиқалик ўйин хам инсон феъл-авторига ўз таъсирни ўтказишини аниқлашибди. Бунинг учун уларга компютер ва смартфон

ўйинлари қаҳрамонлари Супермен (ижобий), Волдеморт (салбий)номидан турб үйнаш имконияти яраттиди.

Иштирокчилар ўйинда "душман" билан кураш олиб бордилар. Ўйин вақтида улар устаси яна бир тажриба ўтказилди. Иштирокчиларга татиби куриши учун шоколад ва аччик қалампир соуси берилди. Шунингдек, улардан ўшна маҳсулотлардан бирини бошқа иштирокчиларга ҳам узатиш

сўралди. Якуний натижадан маълум бўлдики, Супермен ролидаг ўйнаганлар бошқа иштирокчиларга кўпроқ шоколад, Волдеморт қаҳрамони номидан ўйнаганлар эса аччик қалампир соусини узатган. Мазкур тажриба орқали олимлар бундай қаҳрамонлар характеристири ўйин вақтидақ инсон феъл-авторига таъсир ўтказади, деган хуласага келиши.

Маънавий тарбия — муҳим омил

— Болалар бугун смартфонлардан фойдаланиш оқибатида виртуал оламга қараш кабул қилиб қолмоқда, — дейди психолог Зебинисо Ахмедова. — Ижтимоий тармоқларда бегона одамлар билан танишиб, улар билан виртуал мулокот қилишяпти. Виртуал ўйинларга муте бўлиб, реал ҳаётдан узилиб қоляпти. Нореал ўйин қаҳрамонлари устидан галаба қозониди, хурсанд бўлмоқда, ютказиб қўйса, тушкунликка тушиб қоляпти.

Гёй бу реал ҳаётда ўз берабётгандек. Демак, фарзандларимиз ўйнаётгандан компьютер ва телефон ўйинларидаги образлар, боланинг мурғак тасаввурига бами-соли тошга ўйилган нақшдек мурхланиб, унинг онгига бутун умр сакланиб қолади. Бу нафакат уларнинг ақлий, балки жисмоний ривожланишига ҳам зараз етказмода.

Биз болалигимизда турли ҳалқ ўйинларини ўйнардик, жисмонан чиникардик. Бугун техника асрода смартфонлар болаларимиз кўлларидаги ўйинчоқ, кўйирчиқ, коптоқлар ўрнини эгалаяпти. Болаларни смартфонлардан чеклаш билан муаммони ҳал этиб бўлмайди. Чунки психологиядан мъалумки, ҳар кандай тақиқланган нарса кишининг унга нисбатан кизиқига янада ортишига сабаб бўлади. Афуски, бугун айрим ота-оналар кўпроқ маддий манфаат топлиши шўниб, фарзандларни нималар билан машғул бўлалётгани, уларнинг хоших-истаклари билан кизиқишмагти. Ота-она тэбиори ва мөхридан четда қотган қолган виртуал оламдан меҳр изламоқда, интернет оламига боғланниб қолмоқда. Ота-оналар фарзандларига смартфонлардан фойдаланиши чеклагандан кўра, улар қалбига йўл топиши, улар билан кўпроқ вақт ўтказиши, турли спорт ўйинлари ўйнаб туриши керак. Колаверса, фарзандларига смартфоннинг ижобий ва зарарли томонларини тўғри тушунтирган холда, уларнинг дарсдан кейинги бўш вақтини самарали ташкил этиши лозим. Айрим ота-оналар ишдан келишгач, фарзандларига етариҷа эътибор қаратмай, телефон ўйнаб ўтиришида. Ота-оналар, энг аввало, ўзлари шахсий намуна кўрсатишлари, китоб ўқишлари, фарзандларини ҳам мутолаага қизиқтира олишлари керак эмасми?! "Қуш уясида кўрганини қиласи" деганларидек, смартфондан бўшамаётгандан ота-онани кўрган фарзанд ҳам улардан ўрнак олиб, китобни эмас, смартфонни ўзларига "дўст" тутишмоқда.

Хуласа ўрнида айтганда, ўсиб келётгандан авлонди шундай тарбиялашмиз керакки, улар ахборот макони киргандага, факат ўзи учун зарур ва фойдалари нарсаларни олсин, смартфонлар ҳамда интернетдан фойдаланиш мадданиятини ўргансин. Интернет билим олиши, соглом дунёкаршини шакллантириш, қисқача айтганда, эзгуликка хизмат килиши керак. Ҳамма гап смартфон имкониятлари, интернетнинг бой ахборот ресурсларидан ким қандай максаддада фойдаланишида. Чунки смартфонлар ҳамда интернетдан фойдаланиш маддиятини ўргансин. Интернет билим олиши, соглом дунёкаршини шакллантириш, қисқача айтганда, эзгуликка хизмат килиши керак. Ҳамма гап смартфон имкониятлари, интернетнинг бой ахборот ресурсларидан ким қандай максаддада фойдаланишида. Чунки смартфонлар ҳамда интернетдан фойдаланиш маддиятини ўргансин. Интернет билим олиши, соглом дунёкаршини шакллантириш, қисқача айтганда, эзгуликка хизмат килиши керак. Ҳамма гап смартфон имкониятлари, интернетнинг бой ахборот ресурсларидан ким қандай максаддада фойдаланишида. Чунки смартфонлар ҳамда интернетдан фойдаланиш маддиятини ўргансин. Интернет билим олиши, соглом дунёкаршини шакллантириш, қисқача айтганда, эзгуликка хизмат килиши керак. Ҳамма гап смартфон имкониятлари, интернетнинг бой ахборот ресурсларидан ким қандай максаддада фойдаланишида. Чунки смартфонлар ҳамда интернетдан фойдаланиш маддиятини ўргансин. Интернет билим олиши, соглом дунёкаршини шакллантириш, қисқача айтганда, эзгуликка хизмат килиши керак. Ҳамма гап смартфон имкониятлари, интернетнинг бой ахборот ресурсларидан ким қандай максаддада фойдаланишида. Чунки смартфонлар ҳамда интернетдан фойдаланиш маддиятини ўргансин. Интернет билим олиши, соглом дунёкаршини шакллантириш, қисқача айтганда, эзгуликка хизмат килиши керак. Ҳамма гап смартфон имкониятлари, интернетнинг бой ахборот ресурсларидан ким қандай максаддада фойдаланишида. Чунки смартфонлар ҳамда интернетдан фойдаланиш маддиятини ўргансин. Интернет билим олиши, соглом дунёкаршини шакллантириш, қисқача айтганда, эзгуликка хизмат килиши керак. Ҳамма гап смартфон имкониятлари, интернетнинг бой ахборот ресурсларидан ким қандай максаддада фойдаланишида. Чунки смартфонлар ҳамда интернетдан фойдаланиш маддиятини ўргансин. Интернет билим олиши, соглом дунёкаршини шакллантириш, қисқача айтганда, эзгуликка хизмат килиши керак. Ҳамма гап смартфон имкониятлари, интернетнинг бой ахборот ресурсларидан ким қандай максаддада фойдаланишида. Чунки смартфонлар ҳамда интернетдан фойдаланиш маддиятини ўргансин. Интернет билим олиши, соглом дунёкаршини шакллантириш, қисқача айтганда, эзгуликка хизмат килиши керак. Ҳамма гап смартфон имкониятлари, интернетнинг бой ахборот ресурсларидан ким қандай максаддада фойдаланишида. Чунки смартфонлар ҳамда интернетдан фойдаланиш маддиятини ўргансин. Интернет билим олиши, соглом дунёкаршини шакллантириш, қисқача айтганда, эзгуликка хизмат килиши керак. Ҳамма гап смартфон имкониятлари, интернетнинг бой ахборот ресурсларидан ким қандай максаддада фойдаланишида. Чунки смартфонлар ҳамда интернетдан фойдаланиш маддиятини ўргансин. Интернет билим олиши, соглом дунёкаршини шакллантириш, қисқача айтганда, эзгуликка хизмат килиши керак. Ҳамма гап смартфон имкониятлари, интернетнинг бой ахборот ресурсларидан ким қандай максаддада фойдаланишида. Чунки смартфонлар ҳамда интернетдан фойдаланиш маддиятини ўргансин. Интернет билим олиши, соглом дунёкаршини шакллантириш, қисқача айтганда, эзгуликка хизмат килиши керак. Ҳамма гап смартфон имкониятлари, интернетнинг бой ахборот ресурсларидан ким қандай максаддада фойдаланишида. Чунки смартфонлар ҳамда интернетдан фойдаланиш маддиятини ўргансин. Интернет билим олиши, соглом дунёкаршини шакллантириш, қисқача айтганда, эзгуликка хизмат килиши керак. Ҳамма гап смартфон имкониятлари, интернетнинг бой ахборот ресурсларидан ким қандай максаддада фойдаланишида. Чунки смартфонлар ҳамда интернетдан фойдаланиш маддиятини ўргансин. Интернет билим олиши, соглом дунёкаршини шакллантириш, қисқача айтганда, эзгуликка хизмат килиши керак. Ҳамма гап смартфон имкониятлари, интернетнинг бой ахборот ресурсларидан ким қандай максаддада фойдаланишида. Чунки смартфонлар ҳамда интернетдан фойдаланиш маддиятини ўргансин. Интернет билим олиши, соглом дунёкаршини шакллантириш, қисқача айтганда, эзгуликка хизмат килиши керак. Ҳамма гап смартфон имкониятлари, интернетнинг бой ахборот ресурсларидан ким қандай максаддада фойдаланишида. Чунки смартфонлар ҳамда интернетдан фойдаланиш маддиятини ўргансин. Интернет билим олиши, соглом дунёкаршини шакллантириш, қисқача айтганда, эзгуликка хизмат килиши керак. Ҳамма гап смартфон имкониятлари, интернетнинг бой ахборот ресурсларидан ким қандай максаддада фойдаланишида. Чунки смартфонлар ҳамда интернетдан фойдаланиш маддиятини ўргансин. Интернет билим олиши, соглом дунёкаршини шакллантириш, қисқача айтганда, эзгуликка хизмат килиши керак. Ҳамма гап смартфон имкониятлари, интернетнинг бой ахборот ресурсларидан ким қандай максаддада фойдаланишида. Чунки смартфонлар ҳамда интернетдан фойдаланиш маддиятини ўргансин. Интернет билим олиши, соглом дунёкаршини шакллантириш, қисқача айтганда, эзгуликка хизмат килиши керак. Ҳамма гап смартфон имкониятлари, интернетнинг бой ахборот ресурсларидан ким қандай максаддада фойдаланишида. Чунки смартфонлар ҳамда интернетдан фойдаланиш маддиятини ўргансин. Интернет билим олиши, соглом дунёкаршини шакллантириш, қисқача айтганда, эзгуликка хизмат килиши керак. Ҳамма гап смартфон имкониятлари, интернетнинг бой ахборот ресурсларидан ким қандай максаддада фойдаланишида. Чунки смартфонлар ҳамда интернетдан фойдаланиш маддиятини ўргансин. Интернет билим олиши, соглом дунёкаршини шакллантириш, қисқача айтганда, эзгуликка хизмат килиши керак. Ҳамма гап смартфон имкониятлари, интернетнинг бой ахборот ресурсларидан ким қандай максаддада фойдаланишида. Чунки смартфонлар ҳамда интернетдан фойдаланиш маддиятини ўргансин. Интернет билим олиши, соглом дунёкаршини шакллантириш, қисқача айтганда, эзгуликка хизмат килиши керак. Ҳамма гап смартфон имкониятлари, интернетнинг бой ахборот ресурсларидан ким қандай максаддада фойдаланишида. Чунки смартфонлар ҳамда интернетдан фойдаланиш маддиятини ўргансин. Интернет билим олиши, соглом дунё